

PARFÜM, 4000 YIL ÖNCE SÜMERLER TARAFINDAN GELİŞTİRİLDİ
Sümerler, dünyada ilk damıtma ve ekstraksiyon tekniklerini geliştiren medeniyettir. Bu tekniklerle güzel kokulu bitkilerin özünü çıkarmayı keşfettiler.

Parfümden Önce Güzel Kokulu Tütsüler Kullanılırdı

Ateşin keşfinden sonra ağaç ve çalıları yakan insanlar bazı bitkilerin güzel kokular yaydığını fark etti. Ancak bu ağaç ve bitkileri tanıyıp onlardan tütsü yapmaları uzun yıllar aldı. Çinliler'in Neolitik Dönem'de (Yeni Taş Devri) tütsü yakmayı bildiği ve M.Ö. 2.000'den itibaren de dinsel amaçla yaktıkları biliniyor. Tarçın ve günlük ağacından yaptıkları tütsüleri yaktıklarını gösteren belgeler var. Tütsü yakmayı Çinliler'den öğrenen Hintli ve Mısırlılar için tütsü, günlük yaşamın parçası olmuştu. Mısır'da 6-7 bin yıllık mezarlarda tütsü yapmakta kullanılan ağaç reçineleri bulundu. Babilliler de tütsü kullanırdı. Tütsü, Çinliler'den sonra diğer kültürler tarafından da dinsel amaçla, hastalık tedavisinde ve kötü ruhları uzaklaştırmak için kullanıldı. Tütsü yaygınlaştıktan sonra insanlar çiçek, bitki ve ağaçlardaki güzel kokulu özleri çıkarmanın yollarını da aramaya başladı.

**Dünyanın en eski damıtma cihazı
(Sümerler- M.Ö. 3500)**

Sümerler Damıtma ve Ekstraksiyon Cihazlarıyla Parfüm Üretti

Parfüm yapmak, Sümerler'in damıtma ve ekstraksiyon tekniklerini keşfi sayesinde gerçekleşti. Sümerler, damıtma cihazını M.Ö. 3.500'de kullanıyordu. Bu cihaz çift dudaklı seramik bir saksıya benziyordu. İçine şarap konulup kapağı kapatıldıktan sonra alttan ısıtılan cihazın, üstteki iki dudağı arasında damıtılmış alkol toplanıyordu. Şarabın içine kuru çiçek konulup birlikte damıtılarak alkolle karışık halde bitki esansı elde edilebiliyordu. Ekstraksiyon cihazı da damıtma cihazı gibi çift dudaklı bir saksıya benziyordu ve iki dudak arasında saksının

içine doğru açılmış 5-6 delik vardı. Cihazın içine şarap veya bira konulduktan sonra kuru çiçek veya kokulu ağaç kabukları cihazın iki dudağı arasına yerleştirilirdi. Kapağı kapatılan cihaz alttan ısıtılınca buharlaşan alkol kapağa çarpıp sıvılaşıp iki dudak arasındaki çiçek veya kabuktaki kokulu yağları (esansiyel yağ) çözüyordu. Alkolde çözülen kokulu yağlar iki dudak arasındaki delikten kabın içine akıyordu. Alttan ısınan alkol tekrar buharlaşıp aynı işlemi defalarca tekrarladığı için çiçek veya kabuktaki kokulu yağın tamamına yakını alkolde çözünüp kabın içinde birikiyordu. Kabın içinde biriken kokulu yağ, olduğu gibi veya alkolü uçurulduktan sonra parfüm olarak kullanılmaktaydı. Ancak Sümerler önceleri parfümü güzel kokmak için değil vücutlarını yağlamak için kullandı. Çünkü kokulu yağların kötü ruhları uzaklaştırıp kendilerini güçlendireceğine inanıyorlardı. Parfümlerle ölümlerin de vücudu yağlanırdı. Yazılı kayıtlarda adı geçen dünyanın en eski parfüm yapımcısı, M.Ö. 2. bin yılda yaşamış olan Tapputi adlı Babilli bir kadın kimyacıdır. Yaklaşık 4 bin yıl önceden kalan başka bir parfüm atölyesi ve damıtma cihazları 2005'te Kıbrıs'ın kuzeyindeki Pyrgos kasabasında bulundu.

Mısır'da nilüfer çiçeği parfümü yapan kadınlar

Abbassiler Dönemi'nde Arap Kimyacılar Parfümü Avrupa'ya Tanıttı

Önceleri kötü ruhları uzaklaştırıp tanrılara yakınlaşmak için kullanılan parfüm, daha sonra Mısır ve Babil'de yalnızca güzel kokmak amacıyla kullanıldı. Abbasi Halifesi Harun Reşit'in kimyacısı El Cabir, döneminin en gelişmiş kimya laboratuvarına sahipti. Yazdığı kitaplarla, Avrupalılar'ın kimyanın prensiplerini anlamasını sağlamıştı. Onun modernleştirdiği damıtma ve ekstraksiyon teknikleriyle, parfüm için gerekli uçucu yağları üretmek kolaylaştı. Yazdığı 100'den fazla kitabın 70'ini Avrupalılar Latince'ye çevirdi. Abbasi döneminin diğer önemli kimyacısı El Kindi'dir ve onun Kitab Kimya al-Itr Wat-Tas'Isdat

adlı eseri parfüm yapma ve damıtma hakkındadır. Avrupalılar El Cabir ve El Kindi'nin kitaplarından kimya tekniklerini ve parfüm yapmayı öğrendi. Önce İtalya'daki bazı rahipler M.S. 1200'lerde Arap kimyacıların teknikleriyle parfüm yapmaya başladı. Macar kraliçesi Elizabeth'in isteği üzerine 1370'te "Macar Suyu" adı verilen bir kolonya ürettiler. Fransa'da parfüm üretimi 16. yüzyılda İtalyan uzmanlarca geliştirildi. Parfüm için gerekli çiçekler de Fransa'da yetiştirildi ve Fransa parfüm merkezi oldu. Orta Çağ'da sık banyo yapmayan Fransızlar, vücut kokularını parfümle kapatmak için bolca parfüm kullanırdı. Günümüzde Avrupa'nın parfüm merkezi İtalya ve Fransa'dır. Parfüm kelimesi, Latince "perfumum" yani buharın içinden kelimesinden gelir.

Almanya- Köln'de üretilen dünyanın ilk kolonyasının bir reklamı

Esans, Parfüm ve Kolonya

İçerdikleri aromatik madde miktarına göre ticari ürünler farklı şekilde adlandırılır. Esans: %20'den fazla, Eau de Parfume: %15, Eau de Toilette: %10, Eau de Cologne: %5 ve tıraş losyonu: %1 aromatik madde içerir. Esans, çiçek ve kokulu bitkilerden elde edilen uçucu yağlardır ve damıtma veya sıkma yoluyla elde edilirler. Bazen karışım fermente edilir ve kokunun kalıcılığını sağlayan sabitleştirici (fiksatif) eklenir. Parfüm, değişik oranlarda alkol ve farklı esanslar karıştırılarak yapılır. İngiltere Kralı VIII. Henry ve daha sonra tahta geçen kızı I. Elizabeth özel parfümler ürettirirdi. Kolonya, Almanya'nın Köln kentinde berberlik yapan İtalyan G. P. Feminis'in 1709'da ürettiği ve "Eau de Cologne" (Köln Suyu) adıyla bilinen karışımdır. Alkolde çözülmüş limon, turunc, portakal ve bergamot esansları içeren karışım, diğer ülkelerdeki benzer

ürünlere de kolonya denilmesine neden oldu. Kolonya bir gün içinde meşhur olunca İtalyan berber, yeğeni Farina'yı işin başına getirip işi büyüttü. Yedi yıl savaşları sırasında Fransız, Avusturyalı ve Rus askerler kolonyayı ülkelerine götürüp tanıttı. Fransa Kralı XV. Louis- Madame du Barry ve Napolyon-Josephine çiftleri de kolonyayı çok severdi. Napolyon'un günde bir şişe tükettiği söylentisi talebi artırdı ve kolonya Fransa'da da üretilmeye başlandı.

Fransa Kralı XV. Louis (1710-1774)

Sümerlerden günümüze ulaşan parfüm ve güzel kokulu ürün alışkanlığı, önemli bir pazar yarattı. Günümüzde yıllık parfüm tüketimi 27 milyar dolara ulaştı.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü